

NUET ISCENESAT

Per Højholt

Som lyriker danner man sig sin egen, højst personlige antologi af digte, som står en så nær, at man nærmest føler sig som medforfatter til dem. Beskedenhed er en dyd, ved jeg nok, men det er ikke hvad det her drejer sig om. Det er snarere følelsen af solidaritet, broderskab, åndsfællesskab og sådan. Antologien danner sig efter helt subjektive, men benhårde principper og er naturligvis fuld af kuriosa. Mine valgslægtskaber strækker sig eksempelvis fra Ewalds *Haab og Erindring* til Poul Sørensens *Solitudevej* med skamfulde overspring, som jeg ikke skal ulejlige med, men Grundtvig og Poul Henningsen er ikke blandt favoritterne.

Dermed er også sagt, at udvalget foruden at være subjektivt, også er variabelt. Digtere dør i ens bevidsthed, andre får pludselig liv, der er ingen retfærdighed til. Jeg bilder mig ind, at de fleste lyrikere i deres produktion, skjult eller åbenlyst, lufter sådanne vibrerende antologier, som kun har hjemmel i simpel forkærlighed. Nogen har måske endda indlemmet sig selv i dem, for en sikkerheds skyld, eller i mangel af bedre.

Under ingen omstændigheder slipper man godt fra det. Naturligvis er der noget opstemmende ved gode digte, men er man i den situation, at man selv ytrer sig i genren, trækker disse forkærligheder deres usporlige spor gennem ens egen snegleslim, for der er jo samtidig tale om forbilleder. Identifikationer kaldte Gunnar Ekelöf det,

og det passer egentlig bedre, fordi karakteren af skæbnefællesskab understreges med ordet, og samtidig fremhæves fænomenets karakter af foreløbighed: Man skifter ud, med en kollegas ret og brutalitet.

I mere end tyve år har jeg nu slæbt rundt på *Haab og Erindring*, og jeg kommer nok aldrig over det. Jeg ved da godt, at der er digte af samme forfatter, som har både springende hvaler og andet cirkusinventar, metaforer, kort sagt. Men det, som lokker og binder ved *Haab og Erindring*, er netop fraværet af disse ting. Dette er naturligvis ikke sandt, for det vrimler med metaforer i digtet, men de er så konventionelle, at de ikke generer. Måske han slet ikke kunne endnu, Ewald: *Ode til Sielen* er skrevet 8 år efter, og han var en hurtig elev, jo.

Begrundelsen for min ubehjælpelige lidenskab for *Haab og Erindring* er i korthed, at digteren her får vist, at dansk *kan* den høje og stringente filosofiske tone, uden at henfalde til stivhed og retorik, ting der truer alle danske pedestaler, ellers. Men her ser jeg det: et formsikkert, klart, højstemt digt, der i sin dybe anfægtelse intet mangler i lebedighed. Ingen af digtets dyder (for nu at tale ewaldsk) forekommer i ren form. Selv metaforer er underordnet denne abstrakte musik.

Denne underordning er hele digtets formale princip. Ewald nægter at blære sig, metaforerne holdes fast i det ordinære, filosofien underordnes følelsen, som på sin side er underordnet — filosofien. Tankens vægt er ikke større, end at den kan bevæges i skift og spring, og disse igen ikke så letbenede at musikken brister i pop eller fanfarer. Man plejer at sige om sådanne digte, at de er helheder, noget af en beskyldning, unægtelig. Man får den lave tanke, at digteren jo så kunne have nøjedes med een linje og tilføje et poetisk "osv". Hvis dette digt er en helhed, er den i hvert fald af en stormvinds eller en tvetydigheds luftige art!

"Hold paa dit Nu, min Siæl!" begynder det, næsten før læseren endnu har et nu at have, og samtidig med at det glider ham af hændede i samme nu, som han undslipper det. En kompleks, lynhurtig, evindeligt gentagen proces, som digtet mimer i en musiks form. At fastholde nuet er al kunsts inderste problem, at den kan gøre det er dens problematiske postulat, — at det mislykkes er dens eksistensberettigelse, for kun derigennem prøver vi af og til et nu af og dermed vores eksistens. De fleste forekommer dette at være en utålelig ting, så de sammenfatter nuerne, og denne dyngede døde nuer kalder de evigheden. Ewald er klogere. Sagen er kompleks og dermed ikke for digtere af lavere rang.

Dermed er jeg fremme ved den anden kvalitet ved *Haab og Erin-*

dring: Det fastholder kompleksiteten, det selv opretter. Forehavendet at fastholde nuet er halsløst, med den viden omgår Ewald det ved at lade os erfare det i digtets eget løb gennem nu'er. Uden konsekvenser, uden konklusioner, bortset fra at han udnytter stambogsæstetikken til den finale sløjfe til Schleppegrell! Sådan.

Den slags forbrydelser imod den pietistiske verdensorden (og lyrikken har stadig sine Schönheydere!) begåes ikke uden kneb og tricks, kaldet æstetik. Knebet er her mundtlighed, monolog, den menneskelige tale, stemmens fylde, for nu at citere en af Ewalds få fætre i nutiden, Søren Ulrik Thomsen. Digtet er talt, og dermed naturligvis i nogen grad retorisk, nok efter tidens krav, men med en helt utidssvarende udnyttelse af fænomenet. Her svinges fra yderlighed til yderlighed i et stadig nyt nu, som stemmen hele vejen uden videre realiserer, samtidig med at den *siger* noget fundamentalt andet: "Selv til at sees, at nævnes af min Muse/Er Glædens Liv for kort."

Disse udsagn, som hele tiden falder hen og smuldrer, alene fordi de varer, er det formale princip i digtet, som dermed gennem sine henrykkelser og fald og nye eksaltationer realiserer, hvad det siger, samtidig med at det i overgangene nærer sig af påstanden om, at forehavendet ikke kan realiseres.

Det er Ewalds omvæltende erfaring, at det umulige kun kan foreligge iscenesat, udsat for omstændigheder, der præsenterer dets horrible enkelthed som løsning, ikke som problem. Nu-bevidstheden, som jo er en rent filosofisk foreteelse, som filosofien imidlertid er henvist til kun at referere, idet den forlanger at blive troet på sit vage begreb, er netop på grund af sin enkelhed, sin vaghed, henvist til at fremtræde som form. Henfaldet til sin modsætning, pegningen fra håb til erindring og tilbage igen, og det undertiden lynhurtige skift mellem de to, — dette er, hvad æstetikken i dette tilfælde bebyrder og henrykker os med.

Samtidighed, rækker som akkumulerer til erfaring eller historie, hjernespind i form af nemme holismer, det er noget af det, æstetikken i gunstige tilfælde, men da kun med øjeblikkelig virkning, og til gengæld hver gang, befrier os for.

Deraf Ewalds krav til digteren om at være "nogenledes kold".

& EWALD

Derfor sveder stenene i juni: en vag forskel
mellem luften og den kolde jord
de stikker i påtvinger dem et sprog af tårer
som var de sjæle i kval under en
åndsforladt himmel, grædende kondensvand,
eller ældre engles isser
svedperlende i en voldsom anstrengelse
for at vride sig op
og få lunet de jordslåede vinger i solbrisen.
(Ved daglig færdsel her
på brolægningen er det år ud og år ind
lykkedes mig at holde samtlige engle nede,
til nu, ak! for ingen ved bedre end jeg
at jeg en skøn morgen vil åbne døren
og se alle sten i indkørslen lette, store som små,
og flyve hjem til gud, han til hvis
himmel veje ikke hænger på træerne).

Per Højholt

PAA SNEEN

Hen over Torv og Gade,
Hvor Sneen laae, den hvide,
Belyst af Nattens Maane,
Jeg saae dig hastig skride.

I eventyrlig Skjønhed,
Krystalklar, straalte Staden,
Og som et magisk Luftsyn
Blændede Slotsfaçaden.

Om dine Hænder vandt sig
Muffen, den lykkelige,
Og om dit Knæ jeg hørte
Den glatte Silke skrige.

Dit Aandepust, usynligt
Ellers som Rosenduftens,
Nu strømte gjennem Sløret
En Sølvsky ud i Luften.

Sig syngende lod Sneen
Af dine Fødder trykke,
Og paa det bløde Teppe
Henflagrede din Skygge.

Jeg saae den hastigt svæve
Over den glimmerhvide,
Ætherisk-rene Flade —
En anden ved dens Side.

Det var min egen Skygge!
Den skyndte sig utrolig —
Jeg havde aldrig seet den
Saa langstrakt og urolig.

Den nærmed sig forvirret —
Den lod — det er det sande —
Sit eget sorte Væsen
Med dig sig kjælent blande.

De svulmede — Canova
Ei bedre Grupper skabte —
Imellem blev de borte,
Naar Maanens Lys sig tabte.

Og kom igjen tilsyne
I Stillinger — o Lykke,
Mit Kjød og Blod maa savne,
Men opnaaes af min Skygge!

Emil Aarestrup

I EN LANDSBYKIRKE

Vi sad i Landsbykirken.
En raa Novemberhimmel
Oplyste svagt langs Muren
Den fugtiggrønne Skimmel.

Tre, fire gamle Bønder,
Samt Præst og Degn, var Flokken,
Som med sit Skrat fra Taarnet,
Høitrevnet, kaldte Klokken.

Støv laae paa alle Bænke.
Af Malerier spored
Man kun den flinke Ungdoms
Haandtegninger i Choret.

Og, som paa Hogarths Plade
I bittert Lune stukket,
Var over Fattigbøssen
Tæt Spindelvævet trukket.

Istedenfor et Orgel,
Til Vinterstormens Tuden,
Peb Døren med sit Hængsel
Og klirrede Blyruden.

Det eneste par Engle,
Som fandtes, laae i Gruset,
Ormstukne, invalide,
Henslængt i Vaabenhuset.

Og Lysene paa Altret
Var ikke tændt — bevares!
Der gives intet Sted, hvor
Meer ugeneert kan spares

De tommelange Stumper
Stod paa Profit i Stagen,
Og Dugen var et smudsigt
Og stoppet gammelt Lagen.

Der var en dyb Forladthed,
En Kulde og et Øde,
Der var en rædsom Tomhed,
Som i en Grav hos Døde.

Der var — dog nok om dette!
Du vil ei mere høre,
Og jeg vil ikke heller
Det Værste just berøre.

Nok vel, til at forstemme
En Virtuøs, endsige
En Dilettant i Troen
Som mig og mine Lige.

Men *du* — var ved min Side;
Jeg saae din unge Pande
I renest Stiil en Kuppel,
En yndig Hvælving danne.

Paa den var ingen Fure;
Der var en himmelsk Eenhed
I disse Liniers Bøining,
I disse Farvers Reenhed.

Og dine Blik, som Ungdoms
Og Uskylds Engle tændte,
Var Alterlys, som roligt
Med klare Straaler brændte.

Det stumme Sprog i Smilet,
I Mundens Form og Rødme,
Overgik alle Psalmers
Livsalighed og Sødme.

Fuldværd et Sølvorgel
I Pulpiturets Stole
Var en melodisk Rislen
Mig af din Silkekjole.

En østerlandsk Parabel,
En yndig Læresætning
Var i de brune Lokker
Og deres bløde Fletning.

Og al den stille Andagt,
Som Sind og Hjerte hæver,
Og al den fromme Gysen,
Som Helligdommen kræver —

Fornam jeg i din Nærhed,
Indgjød dit tankefulde
Høitidelige Udtryk
Mit Letsind og min Kulde.

Emil Aarestrup